

100 jaar Volksuniversiteit Amsterdam

Toespraak 18 april 2013 - Wethouder mw Andrée van Es

Dames en heren, fijn om u allen te ontmoeten op deze feestelijke dag. Met plezier en met een groot gevoel voor het belang van de Volksuniversiteit, heb ik de uitnodiging aanvaard om hier te spreken en de opening van het symposium te verrichten.

100 jaar Volksuniversiteit Amsterdam!

Namens het gemeentebestuur feliciteer ik u van harte met dit prachtige jubileum!

De Volksuniversiteit van Amsterdam was de eerste Volksuniversiteit in Nederland en nog steeds de grootste. Mijn felicitaties aan bestuur, directie en medewerkers en aan de vele voorgangers die de Volksuniversiteit groot hebben gemaakt. Maar vooral ook voor al die duizenden cursisten die in de afgelopen 100 jaar zich hebben kunnen ontwikkelen door de cursussen van de Volksuniversiteit. De Volksuniversiteit is een parel in de Amsterdamse volwasseneneducatie!

De Amsterdamse Volksuniversiteit werd 15 januari 1913 opgericht, onder andere om 'het volk te verheffen'. In het Gedenkboek der Volksuniversiteit 1913-1923 is te lezen dat het programma bestemd was voor 'zeer eenvoudige liederen maar ook voor de hoogst beschaafde'. Onder het motto 'kennis is de weg naar persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling' werden er cursussen algebra, gasfabricage en staathuishoudkunde gegeven.

Grote namen hebben zich verbonden aan de Volksuniversiteit: Max Euwe die schaakles gaf; Floor Wibaut, hij gaf een cursus over politiek; professor Steinmetz uit Leiden die in de avonduren les aan minderheden gaf. Het is verbazingwekkend hoe groot de interesse was: meer dan 3000 mensen schreven zich in voor 23 cursussen. En wat opvalt is dat de helft van de cursisten vrouwen was. Een succesvol concept. Een jaar later volgde Groningen, Tilburg, Den Haag, Utrecht. Nu telt ons land 87 volksuniversiteiten.

In de afgelopen 100 jaar hebben vele honderdduizenden Amsterdammers en mensen van ver daarbuiten, deelgenomen aan een van de vele cursussen, workshops, lezingen, excursies.

100 jaar bijdrage aan participatie, emancipatie, algemene ontwikkeling en 'geestelijke verheffing'.

Wat een prachtige idealen van de oprichters: door algemene ontwikkeling mensen een bredere kijk op de eigen wereld en de wereld om hen heen geven. Mijns inziens heeft dit ideaal niets aan relevantie en actualiteit verloren.

De doelstellingen hebben de gemeente Amsterdam en de Volksuniversiteit bij elkaar gebracht: Volksverheffing was de oorspronkelijke doelstelling van de Volksuniversiteit, Volksontwikkeling was de doelstelling van de gemeente Amsterdam vanaf de jaren 60 tot ver in de jaren 70. Volksontwikkeling in al haar facetten: Volkshuisvesting, Volksgezondheid, Emancipatie van vrouwen enzovoort. De gemeente en de Volksuniversiteit hadden en hebben een gezamenlijke sociale en educatieve taak.

De Volksuniversiteit en de gemeente Amsterdam onderhouden al 50 jaar een relatie met elkaar. 2013 is dus oók een jubileumjaar voor de relatie van de gemeente Amsterdam met de Volksuniversiteit.

In de jaarverslagen staat te lezen dat in 1963, na 50 jaar zonder overheidssteun te hebben gewerkt, bij de gemeente Amsterdam subsidie wordt aangevraagd. Aanvankelijk was dat een bijdrage aan de exploitatiekosten, maar al spoedig werd de subsidie expliciet bestemd 'ten behoeve van activiteiten, cursus aanbod en Volwasseneneducatie.

De laatste 17 jaar verleent de gemeente Amsterdam een subsidie voor het organiseren van taalcursussen voor mensen die Nederlands als tweede taal leren, van beginners tot vergevorderden.

Volwasseneneducatie en kennis van de Nederlandse taal staan centraal in onze 50 jaar durende relatie.

We vieren vandaag wat er in het verleden gestart en bereikt is, maar ook richten wij onze blik natuurlijk op de toekomst. De idealen van toen en de ervaring van alle voorgangers die, net als wij, hun steentje wilden bijdragen aan een toegankelijke stad is onze waardevol bagage.

Want anno 2013 staan we voor dezelfde thema's, maar in een wereld die er totaal anders uitziet dan 100 jaar geleden. Een geïndividualiseerde wereld waarin een hoge mate van zelfstandigheid een vereiste is, een wereld waarin naast analfabeet zijn een nieuwe tekortkoming zich voordoet: digibeet zijn. Een digitale wereld met oneindige mogelijkheden voor hoger opgeleide en geëmancipeerde mensen. Een wereld waarin veel competenties en ook burgerschapsvaardigheden nodig zijn om sociaal en economisch te kunnen participeren,

Dames en heren, ik moet vaak vaststellen dat niet iedere Nederlander is in staat om aan deze eisen te voldoen. Zo telt Amsterdam rond de 70.000 Amsterdammers met een taalachterstand. Zij beheersen onder andere de Nederlandse taal onvoldoende om aan het werk te kunnen, om mee te draaien in de samenleving.

Twee weken geleden was ik op bezoek bij een vrouwentaalgroep in Amsterdam Slotervaart. Het enthousiasme van veel van deze deelnemers is ontroerend. Het werd me opnieuw duidelijk dat voor sommigen een dergelijke les, die onder schooltijd wordt gevolgd, echt een deur opent naar een grotere wereld dan de kleine kring van eigen huishouden, gezin en lokale gemeenschap.

Ik wil dat alle Amsterdammers maximaal meedoen in de stad. Ook deze vrouwen. Ik vind het belangrijk dat meer mensen kunnen werken, zelfredzaam zijn en hun eigen brood verdienen.

Goed onderwijs, ook voor volwassenen kan hier aan bijdragen. Graag wil ik juist op deze plek het belang van een goed educatiestelsel wat uitvoeriger belichten.

In de 21^{ste} eeuw is permanente educatie een noodzaak geworden om in de globale sociale en economische dynamiek niet achterop te raken. Scholing, kennis en training van (beroeps)vaardigheden is noodzakelijk om je op professioneel niveau te kunnen kwalificeren, of om creatieve talenten verder te ontwikkelen. Om een opleiding met succes te kunnen volgen moet men de taal beheersen. Voor een substantieel deel van de bevolking is laag- en andersgeletterdheid al dan niet gecombineerd met weinig kennis van de maatschappij en beperkte sociale competenties een belemmering om 'volwaardig' te participeren.

Educatie opent de deur naar de arbeidsmarkt en er zijn meer positieve effecten van educatie. Mensen die de basisvaardigheden beheersen, kunnen hun kinderen helpen bij het huiswerk, nemen eerder deel aan het culturele leven en melden zich

makkelijker aan als vrijwilliger. Scholing draagt bij aan de zelfredzaamheid en geeft mensen meer grip op hun leven.

De toekomst van de educatie aan volwassenen vraagt niet alleen een passend budget, het vraagt om nieuwe modellen van onderwijs en zelfwerkzaamheid; om de inzet en samenwerking van belangrijke partners op dit gebied. Zo kunnen wij tot een sterke educatie-infrastructuur in Amsterdam komen.

Later op de dag gaat u in werkgroepen een aantal thema's behandelen. Thema's die mij als wethouder ook na aan het hart liggen en waar ik deze periode op in wil zetten. Op twee van die thema's wil ik wat dieper ingaan, te weten **Burgerschap en Digitalisering**. U neemt het mij als wethouder in deze stad vast niet kwalijk dat ik vooral vanuit een Amsterdamse perspectief doe. Deze actuele zaken staan elders in het land ook centraal. Ik ben er van overtuigd dat u veel zult herkennen.

Als eerste Burgerschap.

Samenleven in een stad als Amsterdam, met al haar diversiteit, is een uitdaging voor alle Amsterdammers. Voor hen die hier geboren en getogen zijn, maar ook voor diegenen die hier nieuw komen. Sinds jaar en dag oefent onze hoofdstad een grote aantrekkingskracht uit en daar zijn we trots op. Maar de vestiging van nieuwkomers verloopt niet altijd rimpelloos. Het is soms zoeken naar een prettige omgang met elkaar. Dat vraagt om goed burgerschap van alle Amsterdammers.

De inzet van de Gemeente Amsterdam op burgerschap richt zich op drie terreinen: participatie, verbinding en hoffelijkheid. Het doel van burgerschap is: *verbondenheid versterken en verruwing tegen gaan*. Amsterdammers doen mee en nemen verantwoordelijkheid voor zichzelf en voor de stad. Onze stad heeft een naam hoog te houden als het gaat om tolerant zijn tegenover andere godsdiensten, culturen en levensstijlen. De emancipatie van arbeiders, vrouwen, godsdienstvluchtelingen en homoseksuelen krijgt hier van oudsher de ruimte. Erkenning van je eigen identiteit, van die van een ander en respect voor andermans vrijheid zijn daarmee noodzakelijke burgerschapscompetenties voor alle Amsterdammers.

Zoals eerder gezegd: zonder de taal te spreken is **meedoen** erg moeilijk, ook in Amsterdam. Maar het taalonderwijs geeft ook veel mogelijkheden om thema's te behandelen die te maken hebben met het leven als vrij en verantwoordelijk burger. Ook de klaslokalen van de Volksuniversiteit zijn bij uitstek zo'n plek waar de verscheidenheid van Amsterdam samenkomt. En met zo'n groep van nieuwe Amsterdammers kan het niet anders dan dat het vaak gaat over de buurt en de stad. Uw docenten staan voor de klas en hebben daarmee een voorbeeldfunctie. Om u te helpen daar vorm aan te geven, ontwikkelt onze afdeling Educatie en Inburgering een overzicht van thema's competenties en activiteiten rond burgerschap. Deze website speciaal voor NT2 docenten, geeft de mogelijkheid om in de lessen aandacht te besteden aan Amsterdamse burgerschapscompetenties. Hiermee krijgt de cursist een stevige opstap naar betrokkenheid, emancipatie en meedoen. De website is bedoeld als aanvullend referentiekader binnen zowel taal- als educatietrajecten. Het biedt de mogelijkheid om specifiek Amsterdamse burgerschapscompetenties aan de lessen toe te voegen en reikt activiteiten en ideeën aan om te ondernemen met de cursisten. Het is niet bedoeld als normstelling, de modelburger bestaat niet, maar wel als een stevige opstap naar betrokkenheid, verantwoordelijkheid en meedoen.

Dan nu het tweede punt waar ik veel waarde aan hecht: **digitalisering van het volwassenenonderwijs.**

Digitale middelen en moderne onderwijsvormen kunnen een verrijking zijn voor de cursist. E-learning verhoogt de zelfredzaamheid.

Ik ben van mening, dat educatieve innovatie anno 2013 op dit gegeven moet inspelen. Immers, het onderwijs (en dus ook het NT2-onderwijs) moet aansluiten bij de belevingswereld van de cursisten en de leervragen van de doelgroep.

Ons taalbeleid, zoals verwoord in onze beleidsnotitie *Educatie Werkt!*, is onlosmakelijk verbonden met de inzet van digitale leermiddelen. De gemeente koerst hiermee op een toekomstbestendige organisatie van de volwasseneneducatie in de stad en neemt op dit punt steeds meer initiatieven. Het gebruik van digitale leermiddelen op school, thuis en in de bibliotheek is niet voor niets één van de drie pijlers van "*Educatie Werkt!*"

Daarom ben ik ook een groot voorstander van het samenwerkingsverband van belangrijke educatiepartijen met de gemeente. Ik heb het hier over het programma "Venster op Amsterdam" van de Openbare Bibliotheken, AT5 en het Expertisecentrum ETV.nl. Alle Amsterdammers kunnen nu gebruik maken van alle beschikbare materialen: informatie, les- en leesboeken, dvd's, oefenmateriaal, et cetera. Al deze materialen zijn ook digitaal via internet te gebruiken. Uiteraard op school, maar even goed ook thuis, onderweg of in een buurthuis.

Ik roep de Volksuniversiteit op om deze ontwikkeling krachtig te ondersteunen. Sluit u aan en stimuleer cursisten gebruik te maken van de digitale middelen die beschikbaar zijn.

Dames en heren, een lerende stad, dat is mijn ideaal.

Dat de Volksuniversiteit hier een belangrijke plaats inneemt blijkt uit het 100 jarig bestaan en de 50 jarige relatie met de gemeente.

De **Volksuniversiteit is er voor alle Amsterdammers** en biedt basiseducatie tot en met gespecialiseerde cursussen.

De **Volksuniversiteit is** laagdrempelig, herkenbaar en bereikbaar.

De **Volksuniversiteit biedt** een divers aanbod ten dienste van de diverse stad Amsterdam.

Ik ben blij dat u een ontmoetingsplek wilt zijn waar mensen elkaar treffen die elkaar anders misschien niet zouden ontmoeten. Ik juich dit toe. De maatschappelijke rol van de Volksuniversiteit en haar bijdrage ten aanzien van burgerschap, emancipatie, diversiteit en participatie is belangrijk. Graag zie ik dat de Volksuniversiteit haar maatschappelijke rol vasthoudt en inspeelt op de behoefte van de moderne samenleving.

- Sluit aan bij *Educatie Werkt!* van de gemeente Amsterdam en help samen met ons vooral de Amsterdammers die een zetje nodig hebben om mee te doen in deze moderne en diverse stad met ruim 180 nationaliteiten en diverse levensstijlen.
- Richt u met ons ook op burgerschap en digitalisering. Ondersteun laagopgeleide Amsterdammers bij het zelfstandig leren lezen en het gebruik van digitale media.
- Zoek de samenwerking met alle belangrijke partners op het gebied van Volwasseneneducatie. Met de inzet van de Volksuniversiteit kunnen wij de educatieve infrastructuur in Amsterdam verder versterken.

Dat is nodig, om het oude ideaal van de volksontwikkeling weer nieuw leven in te blazen. Samen kunnen wij van Amsterdam, meer dan ooit, een lerende stad maken.

Tot slot:

Straks gaat u in de diverse werkgroepen aan de slag. Ik ben blij dat thema's als burgerschap, diversiteit, participatie en de rol van de Volksuniversiteit centraal staan. Bespreek de best practices met elkaar en kom met ideeën en initiatieven. De gemeente Amsterdam en onze Dienst Werk & Inkomen staan altijd open voor nieuwe ideeën, steunen goede initiatieven en waarderen innovatie en organisaties die meedoen en inspelen op de maatschappelijke ontwikkelingen. Juist ook in tijden van economische crisis. Ik zie met belangstelling uit naar de conclusies!

Een lerende stad maakt de samenleving beter, vitaler maar vooral krachtiger. Vandaag én morgen. Laten we het talent in ons stad ontwikkelen. Niet negeren maar benutten. De stad heeft iedereen hard nodig!

Ik wens u veel inspiratie in de diverse werkgroepen waaraan u gaat deelnemen. Ik wens de Volksuniversiteit Amsterdam en iedereen die daarin een rol speelt het allerbeste in de nieuwe eeuw van hun bestaan.